Neljapäev, 14. november 2019

P9_TA(2019)0058

Seksuaalhariduse kriminaliseerimine Poolas

Euroopa Parlamendi 14. novembri 2019. aasta resolutsioon seksuaalkasvatuse kriminaliseerimise kohta Poolas (2019/2891(RSP))

(2021/C 208/05)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse 10. detsembri 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärke,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (Istanbuli konventsioon), mis avati allkirjastamiseks 11. mail 2011,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu 25. oktoobri 2007. aasta konventsiooni laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest (Lanzarote konventsioon),

— võttes arvesse 18. detsembri 1979. aasta konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,

— võttes arvesse 20. novembri 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni,

— võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „põhiõiguste harta“),

— võttes arvesse 15. septembril 1995. aastal neljandal naiste maailmakonverentsil vastu võetud Pekingi deklaratsiooni ja tegevusprogrammi ning nende põhjal ÜRO erakorralistel istungjärkudel Peking+5 (2005), Peking+15 (2010) ja Peking+20 (2015) vastu võetud dokumente,

— võttes arvesse 1994. aastal Kairos toimunud rahvastiku ja arengu rahvusvahelist konverentsi ja selle tegevuskava,

— võttes arvesse UNESCO 2018. aasta rahvusvahelisi tehnilisi suuniseid seksuaalkasvatuse kohta,

— võttes arvesse ÜRO Rahvastikufondi 2014. aasta tegevussuuniseid põhjaliku seksuaalkasvatuse kohta,

— võttes arvesse Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) Euroopa piirkondliku büroo ja Saksamaa föderaalse tervisehariduse keskuse välja töötatud Euroopa seksuaalkasvatuse standardeid,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku 4. detsembri 2017. aasta aruannet naiste seksuaal- ja reproduktiivtervise ning seonduvate õiguste kohta Euroopas,

— võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu 20. juuni 2017. aasta otsust kohtuasjas Bayev jt *vs.* Venemaa,

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ([1]) ja mis asendab nõukogu 22. detsembri 2003. aasta raamotsuse 2004/68/JSK laste seksuaalse ekspluateerimise ja lapsporno vastu võitlemise kohta ([2]),

— võttes arvesse lesbisid, geisid, biseksuaale ja transsoolisi inimesi käsitlevat Euroopa Liidu uuringut, mille Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet avaldas 2019. aastal,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Poola kohta, eelkõige 15. novembril 2017. aastal vastu võetud resolutsiooni õigusriigi ja demokraatia olukorra kohta Poolas ([3]),

— võttes arvesse 22.–24. mail 2017 Poolasse tehtud lähetuse kohta koostatud naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni 10. juuli 2017. aasta lähetusaruannet,

— võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni 3. detsembri 2018. aasta lähetusaruannet pärast õigusriigi olukorda käsitleva ajutise delegatsiooni lähetamist Poolasse (19.–21. september 2018),

— võttes arvesse oma 13. veebruari 2019. aasta resolutsiooni tagasilöökide kohta naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ELis ([4]),

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,

A. arvestades, et algatusrühm „Stop Paedophilia“ esitas 17. juulil 2019 Seimile kodanikualgatuse Poola karistusseadustiku artikli 200b muutmiseks;

B. arvestades, et Seim arutas seda seaduseelnõud esimesel lugemisel pärast parlamendivalimisi ja peatatud osaistungjärgu jätkamist 15. oktoobril 2019 ja hääletas 16. oktoobril 2019 eelnõu tagasilükkamise ettepaneku maha; arvestades, et eelnõu arutamine peaks jätkuma pärast vastvalitud Seimi avaistungit 12. novembril 2019;

C. arvestades, et eelnõu väidetav eesmärk on muuta olemasolevaid pedofiilia ennetamist ja selle vastu võitlemist käsitlevaid seadusi; arvestades, et pedofiilia propageerimise võrdsustamine noortele põhjaliku seksuaalkasvatuse pakkumisega on murettekitav, eksitav ja kahjulik;

D. arvestades, et eelnõu uute sätete kohaselt kohaldataks igaühe suhtes, kes avalikult propageerib alaealiste osalemist seksuaalsuhtes või kiidab selle heaks, kuni kaheaastast vanglakaristust;

E. arvestades, et eespool nimetatud sätteid kohaldatakse ka juhul, kui massiteabevahendeid on kasutatud selleks, et propageerida alaealiste osalemist seksuaalsuhtes või muus seksuaaltegevuses või kiita selline tegevus heaks, ning alaealiste hariduse, ravi või hooldusega seotud kutsealade või eestkoste puhul ning et karistus on kuni kolmeaastane vangistus; arvestades, et on esitatud ettepanekud karistuse pikendamiseks viie aastani;

F. arvestades, et selliste sätetega kriminaliseeritakse pedofiilia ennetamise ettekäändel alaealistele põhjaliku seksuaalkasvatuse pakkumine ning see mõjutab muu hulgas haridustöötajaid, aktiviste, tervishoiuteenuste osutajaid, psühholooge, kirjastajaid ja ajakirjanikke ning isegi lapsevanemaid või eestkostjaid;

G. arvestades, et põhiseadusest tulenev proportsionaalsuse põhimõte tähendab seda, et seadusandjatel ei ole kriminaalõiguse normide kehtestamisel piiramatut kaalutlusõigust ning kriminaalõigust tuleks kasutada üksnes viimase abinõuna, järgides seega *ultima ratio* põhimõtet; arvestades, et nimetatud eelnõuga seda põhimõtet rikutakse;

([1]) ELT L 335, 17.12.2011, lk 1.
([2]) ELT L 13, 20.1.2004, lk 44.
([3]) ELT C 356, 4.10.2018, lk 44.
([4]) Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2019)0111.

Neljapäev, 14. november 2019

H. arvestades, et Poola on ratifitseerinud Istanbuli konventsiooni, Lanzarote konventsiooni, naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni ja lapse õiguste konventsiooni ning on rahvusvahelise inimõigustealase õiguse kohaselt kohustatud tagama juurdepääsu põhjalikule seksuaalkasvatusele ja -teabele, sealhulgas seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise ohtude kohta, ning võitlema sooliste stereotüüpide vastu ühiskonnas;

I. arvestades, et mingil kujul seksuaal- ja tervisekasvatuse pakkumine on kohustuslik juba 20 liikmesriigis; arvestades, et mõni liikmesriik, sealhulgas Poola, ei ole täitnud WHO välja töötatud Euroopa seksuaalkasvatuse standardeid;

J. arvestades, et põhjalik seksuaalkasvatus on õppekavapõhine seksuaalsuse kognitiivsete, emotsionaalsete, füüsiliste ja sotsiaalsete aspektide õpetamise ja õppimise protsess ning selle eesmärk on anda lastele ja noortele teadmised, oskused, hoiakud ja väärtused, mis võimaldavad neil kaitsta oma tervist, heaolu ja väärikust; arvestades, et põhjalik seksuaalkasvatus võimaldaks lastel ja noortel arendada lugupidavaid sotsiaalseid ja seksuaalseid suhteid, võttes seejuures arvesse, kuidas nende valikud mõjutavad nende endi ja teiste heaolu; arvestades, et see võimaldaks ka lastel ja noortel mõista oma õigusi ja tagada nende kaitse kogu elu jooksul;

K. arvestades, et põhjaliku seksuaalkasvatuse pakkumine on üks peamisi vahendeid, mille abil saab täita rahvastiku ja arengu rahvusvahelise konverentsi 25. aastapäeval võetud kohustusi: rahuldada täiel määral vajadus pereplaneerimise järele, teha lõpp ennetatavale emade suremusele ning naiste, tütarlaste ja noorte vastu suunatud soolisele vägivallale ja sellega seotud kahjulikele tavadele;

L. arvestades, et põhiõiguste harta, Euroopa inimõiguste konventsiooni ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt on naiste seksuaal- ja reproduktiivtervis seotud mitme inimõigusega, sealhulgas õigusega elule ja inimväärikusele, kaitsega ebainimliku ja inimväärikust alandava kohtlemise eest, õigusega tervishoiule, õigusega eraelu puutumatusele, õigusega haridusele ja diskrimineerimiskeeluga, mis kõik kajastuvad ka Poola põhiseaduses;

M. arvestades, et eelnõu võib tõlgendada järjekordse katsena piirata Poolas viimastel aastatel seksuaal- ja reproduktiivõigusi; arvestades, et katse abordiõigust veelgi piirata peatati 2018. aastal Poola kodanike massilise vastuseisu tõttu, mida väljendati nn musta reede marssidel;

N. arvestades, et Euroopa Inimõiguste Kohus on osutanud, et tundlikes küsimustes, näiteks seksuaalkasvatust käsitleva avaliku arutelu käigus, mille puhul tuleb tasakaalustada lapsevanemate vaated, hariduspoliitika ja kolmandate isikute õigus väljendusvabadusele, ei ole ametiasutustel muud valikut kui kohaldada objektiivsuse, pluralismi, teadusliku täpsuse ja lõppkokkuvõttes teatavat liiki teabe noorele kasulikkuse kriteeriume;

O. arvestades, et paljud lapsed ja teismelised saavad intiimsuhetest esmakordselt aimu pornograafia, eriti veebipornograafia ja oma eakaaslaste vastuoluliste sõnumite kaudu; arvestades, et sellega seoses on seksuaalkasvatus veelgi olulisem, et anda noortele vahendid, mida nad vajavad interneti ja sotsiaalmeedia turvaliseks kasutamiseks, et mitte langeda internetis seksuaalsuhte eesmärgil kontakti otsimise ohvriks ning aidata neil sisu mõista ning teha kindlaks faktipõhine teave ning sooliste stereotüüpide ja seksismi olemasolu;

P. arvestades, et lisaks teadmiste puudumisele võib alaealistel olla takistusi rasestumisvastaste vahendite hankimisel, näiteks võivad takistuseks olla rasestumisvastaste vahenditega varustamist käsitlevad piiravad seadused ja poliitika; arvestades, et isegi kui noorukitel on võimalik rasestumisvastaseid vahendeid hankida, võib neid takistada seda tegemast häbimärgistamine, mis on seotud abieluvälise seksuaalelu ja/või rasestumisvastaste vahendite kasutamisega, hirm kõrvalmõjude ees või teadmiste puudumine selle kohta, kuidas rasestumisvastaseid vahendeid õigesti kasutada; arvestades, et seksuaalse enesemääramise vanusepiiri reguleeriva Poola õiguse kohaselt on üle 15-aastased teismelised õiguslikult pädevad seksuaalaktiga nõustuma; arvestades, et nad vajavad rasestumisvastaste vahendite retsepti saamiseks endiselt eestkostja nõusolekut;

Q. arvestades, et seksuaalvägivald on laialt levinud ja puudutab eelkõige alaealisi ning see tuleks kaotada; arvestades, et teismeea rasedus on endiselt suur sotsiaalne probleem ning võib aidata kaasa emade ja laste suremusele; arvestades, et põhjalik seksuaalkasvatus aitab kaotada soolisi stereotüüpe ja ennetada soolist vägivalda;

1. tuletab meelde, et seksuaaltervis on väga oluline üksikisikute, paaride ja perekondade üldise tervise ja heaolu ning ka kogukondade ja riikide sotsiaalse ja majandusliku arengu jaoks ning juurdepääs tervishoiule, sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervisele, on inimõigus;

2. väljendab sügavat muret eelnõu äärmiselt ebamääraste, laiaulatuslike ja ebaproportsionaalsete sätete pärast, mille tegelik eesmärk on kriminaliseerida seksuaalkasvatuse pakkumine alaealistele ning mille kohaldamisala tõttu ähvardab kuni kolmeaastane vanglakaristus inimeste seksuaalsuse, tervise ja intiimsuhete õpetamise eest kõiki isikuid ja eelkõige seksuaalkasvatuse valdkonnas tegutsejaid, sealhulgas õpetajaid, tervishoiuteenuste osutajaid, tekstide koostajaid, kirjastajaid, kodanikuühiskonna organisatsioone, ajakirjanikke ja lapsevanemaid või eestkostjaid; on jätkuvalt mures, et see eelnõu avaldaks pärssivat mõju haridustöötajatele ning üks peamisi seksuaalkasvatuse takistusi on asjaolu, et haridustöötajaid ei toetata;

3. kordab kindlalt, et juurdepääs põhjalikule ja eakohasele teabele soo ja seksuaalsuse kohta ning seksuaal- ja reproduktiivtervishoiule, sh seksuaalkasvatusele, pereplaneerimisele, rasestumisvastastele vahenditele ning ohutule ja seaduslikule abordile, on oluline seksuaalsuse ja seksuaalsuhete suhtes positiivse ja lugupidava hoiaku kujundamiseks ning annab ka võimaluse saada turvalisi seksuaalkogemusi ilma sunni, diskrimineerimise ja vägivallata; julgustab kõiki liikmesriike andma noortele koolis põhjalikku eakohast seksuaalsuse ja suhete alast kasvatust;

4. tuletab meelde, et selline kasvatus on kooli õppekava vajalik osa, et täita WHO noortele hariduse andmise ja nende kaitsmise Euroopa standardeid; kinnitab, et niisugune kasvatus peaks hõlmama selliseid teemasid nagu seksuaalne sättumus ja sooidentiteet, seksuaalne eneseväljendus, suhted ja kinnitav nõusolek ning teavet negatiivsete tagajärgede või aspektide kohta, nt sugulisel teel levivad nakkused ja HIV, soovimatu rasedus, seksuaalne vägivald ja kahjulikud tavad, nt seksuaalsuhte eesmärgil kontakti otsimine ja naiste suguelundite moonutamine;

5. tuletab meelde, et haridus on nii iseseisev põhiõigus kui ka muude Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artikliga 2, Poola põhiseaduse ja põhiõiguste hartaga tagatud põhiõiguste ja -vabaduste kasutamise eeltingimus; rõhutab, et noorte kaitsmise asemel seab seksi ja seksuaalsuse alase teabe ja hariduse puudumine ohtu noorte turvalisuse ja heaolu, jättes nad kaitsetumasse olukorda ja raskendades nende suutlikkust tunda ära seksuaalset ärakasutamist, kuritarvitamist ja vägivalda, sealhulgas koduvägivalda ja kuritarvitamise internetipõhiseid vorme, nt kübervägivalda, internetis ahistamist ja kättemaksupornot; on veendunud, et põhjalikul seksuaalkasvatusel on positiivne mõju ka soolisele võrdõiguslikkusele, muu hulgas muutes kahjulikke soolisi norme ja hoiakuid soolise vägivalla suhtes ning aidates hoida ära intiimpartnerite poolset vägivalda ja seksuaalset sundi ning lõpetades vaikimise seksuaalse vägivalla, seksuaalse ärakasutamise või kuritarvitamise suhtes ja võimestades noori otsima abi;

6. rõhutab tervishoiualase ja seksuaalkasvatuse tähtsust, eelkõige tüdrukute ja noorte LGBTI-inimeste jaoks, keda ebaõiglased soolised normid eriti mõjutavad; rõhutab, et selline kasvatus peab sisaldama noorte õpetamist soolisel võrdõiguslikkusel, nõusolekul ja vastastikusel austusel põhinevate suhete valdkonnas, et ennetada soolisi stereotüüpe, homofoobiat, transfoobiat ja soolist vägivalda ning nende vastu võidelda; märgib, et seksuaalkasvatus ei too kaasa seksuaalsuhteid varasemas eas;

7. tuletab meelde, et direktiivi 2011/93/EL artiklis 23 kutsutakse liikmesriike, sealhulgas Poolat, üles võtma koos asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega asjakohaseid meetmeid, et suurendada teadlikkust ja vähendada laste seksuaalse kuritarvitamise või ärakasutamise ohvriks langemise ohtu;

8. tunnistab kodanikuühiskonna olulist rolli seksuaalkasvatuse pakkumisel; nõuab, et asjaomased organisatsioonid saaksid piisavad rahalised vahendid ELi tasandi eri rahastamisvahenditest, nagu mitmeaastane finantsraamistik (2021–2027), õiguste ja väärtuste programm ning muud ELi katseprojektid, mis võivad seda valdkonda mõjutada;

9. mõistab hukka niisugused hiljutised suundumused Poolas, mille eesmärk on anda valeteavet seksuaalkasvatuse kohta, seda häbimärgistada ja see keelustada, ning eelkõige seaduseelnõu seletuskirja karmi, sobimatu ja eksliku sisu; kutsub Poola parlamenti üles kavandatud eelnõu mitte vastu võtma ja tagama, et noortel oleks juurdepääs põhjalikule seksuaalkasvatusele ning et isikuid, kes sellist kasvatust ja teavet pakuvad, toetataks seejuures faktiliselt ja objektiivselt;

10. kutsub nõukogu üles käsitlema seda küsimust ja muid väidetavaid põhiõiguste rikkumisi Poolas käimasolevatel Poola olukorda käsitlevatel kuulamistel vastavalt ELi lepingu artikli 7 lõikele 1;

11. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjonile ja nõukogule, Poola presidendile, valitsusele ja parlamendile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.